

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

Suomen Työterveyshoitajaliiton lausunto hallituksen esityksestä laiksi sosiaali ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Suomen Työterveyshoitajaliitto pitää tärkeänä, että lainsäädäntö tukee sekä asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuutta että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia toimia selkeästi ja oikeusvarmasti tilanteissa, joissa ilmenee vakava henkeen tai terveyteen kohdistuva uhka. Hallituksen esityksen tavoite ehkäistä vakavia väkivaltatilanteita on sinänsä kannatettava.

Työterveyshoitajat / työterveyshuollon ammattilaiset kohtaavat työssään tilanteita, joissa asiakkaan vointi tai käyttäytyminen voivat viitata vakavaan uhkaan. Siksi ehdotettu sääntely koskettaa suoraan liittomme jäseniä.

Esityksen myönteiset vaikutukset työterveyshoitajien näkökulmasta:

Työturvallisuuden vahvistaminen

Esitys tunnistaa paremmin sote-henkilöstöön kohdistuvat uhkat ja mahdollistaa tiedon luovuttamisen poliisille myös tilanteissa, joissa epäillään uhkaa työntekijöiden turvallisuudelle. Tämä voi parantaa työterveyshoitajien ja muiden sote-ammattilaisten työturvallisuutta ja ennaltaehkäistä vakavia väkivaltatilanteita.

Selkeämpi oikeudellinen perusta ilmoituksille

Nykytilanteessa uhkatilanteiden arviointi ja tietojen luovuttaminen perustuvat usein epäselvään harkintaan salassapidon ja henkeen kohdistuvan vaaran välillä. Lakimuutos selkeyttää tilanteita, joissa tietojen luovuttaminen poliisille on sallittua tai velvoittavaa, mikä voi lisätä työntekijöiden oikeusturvaa.

Mahdollisuus ennaltaehkäisyyn

Työterveyshuollossa korostuu ennaltaehkäisevä työ. Esityksen voidaan katsoa tukevan tätä tavoitetta mahdollistamalla varhaisen puuttumisen tilanteisiin, joissa on perusteltu epäily vakavasta uhasta työyhteisössä tai yksittäistä henkilöä kohtaan.

Esityksen ongelmalliset kohdat ja huolenaiheet:

Ilmoitusoikeuden muuttuminen osin velvollisuudeksi

Esitys muuttaisi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ilmoitusoikeutta osin ilmoitusvelvollisuudeksi. Työterveyshoitajien näkökulmasta tämä voi asettaa vastuun yksittäiselle ammattilaiselle arvioida uhkan vakavuutta ja sen oikeudellisia seurauksia ilman riittävää tukea tai ohjeistusta.

Koulutuksen ja tuen puute

Esityksessä ei riittävästi huomioida tarvetta kouluttaa yksityisellä sektorilla esim. työterveyshuollossa työskenteleviä työterveyshoitajia uhka-arviointiin, tietojen luovuttamiseen ja juridiseen vastuuseen liittyvissä kysymyksissä. Ilman systemaattista koulutusta ja toimivia moniammatillisia käytäntöjä vastuu kasautuu yksittäisille ammattilaisille.

Säännösten tulkinnanvaraisuus

Esityksen mukaan ilmoitusvelvollisuus koskisi vain vakavia henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikosuhkia, eli tekoja, joista voi seurata vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Lievempiin uhkiin, kuten lievän pahoinpitelyn uhkaan, velvollisuus ei ulottuisi. Käytännössä tämä on kuitenkin ongelmallista, sillä työterveyshoitajan on usein mahdotonta luotettavasti arvioida etukäteen, täyttääkö uhka myöhemmin vakavan rikoksen tunnusmerkit. Rikoksen vakavuus selviää yleensä vasta jälkikäteen esitutkinnassa ja oikeusprosessissa, vaikka ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on nimenomaan ennalta ehkäistä vielä tapahtumaton teko. Ilman täsmällisiä kriteerejä tai kansallisia soveltamisohjeita riskinä on epätasainen käytäntö ja työntekijöiden epävarmuus.

Asiakas–ammattilainen-luottamussuhteen heikentyminen

Työterveyshuollon toiminta perustuu vahvasti luottamukselliseen hoitosuhteeseen. Velvoittava ilmoittaminen poliisille voi heikentää asiakkaiden halukkuutta kertoa avoimesti oireistaan, kuormituksestaan tai käyttäytymistään koskevista huolista. Palvelunantajan ilmoitusvelvollisuus ei saa johtaa siihen, että väkivaltaisuuteen apua tarvitsevat henkilöt, parit tai perheet eivät hakeutuisi avun piiriin, jos avun luottamuksellisuus ei ole turvattu. Ilmoitettavien tietojen rajaaminen välttämättömiin on esitystä koskien perusteltua.

Ilmoituksen tekijän suojaaminen

Esitämme, että uhasta ilmoittavan terveydenhuollon ammattihenkilön henkilöllisyyttä ei paljasteta ilmoituksen kohteelle.

Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Suomen Työterveyshoitajaliitto katsoo, että esityksen tavoitteet turvallisuuden parantamiseksi ovat perusteltuja. Lakia valmisteltaessa ja toimeenpanossa tulee kuitenkin:

- varmistaa sääntelyn oikeasuhtaisuus ja selkeys,
- turvata asiakas-ammattilaisluottamussuhde,
- huolehtia riittävästä koulutuksesta, ohjeistuksista ja työnantajan tuesta,
- sekä täsmentää työterveyshuollon erityispiirteet sääntelyssä.

Näin varmistetaan, ettei hyvin tarkoitettu sääntely johda käytännössä kohtuuttomaan vastuuseen tai epävarmuuteen työterveyshoitajien arjessa.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

-

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

-

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

-

Muut kommentit.

-

Becker Eve
Suomen Työterveyshoitajaliitto ry